№ 19 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 28 ՅՈՒՆՎԱՐԻ

1916
ՔԱՌԱՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 28 ՅՈՒՆՎԱՐԻ № 19

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 7 ամսվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը։
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1916 Թ. ՀԱՄԱՐ

(45-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ Է՝

12 և 11 ամիսը	10 ամիսը	9 ամիսը	8 ամիսը	7 և 6 ամիսը	5 ամիսը	4 ամիսը	3 ամիսը	2 ամիսը
10 րուբ.	9 րուբ.	8 րուբ.	7 րուբ.	6 րուբ.	5 ր.	4 ր.	3 ր.	2 ր.

1 ամիսը 85 կոպէկ։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի և Հնդկաստանի բաժանորդները՝ 12 րուբլի։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։ Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել՝ առաջին երեսի վրա տողատեղին (պէտիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կոպէկ։

Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կոպ. նամականիշ։

Հին բաժանորդներին խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédacti n du ournal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Հայոց Դրամատիկ Ընկերութիւն
ՈՒՐԲԱԹ, ՅՈՒՆՎԱՐԻ 29-ԻՆ
ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՍԵՒՈՒՄԵԱՆԻ ԲԵՆԵՖԻՍԻՆ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅՑՆԷ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՄԲ
ԹԱԳԱՒՈՐ
Պիէս 4 արար. հեղ. Իւշկեվիչի
Մասնակցում է ամբողջ խումբը
Բանուորուհի Մանիա-յի դերը կը կատարէ Տ. Սիրանոյշ։ Կապիտալիստ Գրոսմա-նի դերը կը կատարէ Պ. Սեւումեան։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Տեղերի գները բենեֆիսային են.
Տոմսակները այսօրվանից վաճառվում են թատրոնի կասսայում։
Ռեժիսսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Գ. Ցուրինեան եւ Խ. Աֆրիկեան
(ա.օ.) 80. 4—3

Հայկական 6-րդ Կամաւորական գնդի Կենտրոնական Կօմիտէն յայտարարում է ի գիտութիւն հասարակութեան, պաշտօնական անձանց և հիմնարկութիւնների, որ կառավարական զինուորական պատշաճ մարմնի կողմից ճանաչված և հաստատված է ՀԱՅԿԱԿԱՆ 6-ՐԴ ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԳՆԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՕՄԻՏԷՆ։ Այդ Կօմիտէն է հանդիսանում գնդի անունից խօսող, բանակցող և կարգադրող միակ պաշտօնական և իրաւասու մարմինը, դէպի որը պիտի ուղղվեն գնդի անունով լինելիք գրագրութիւնները, նպաստները և դիմումները, որոնք թղթակցված և վաւերացված կը լինեն բացառապէս Կօմիտէիս պաշտօնական թղթով և կնիքով։

Հայկական 6-րդ Կամաւորների գնդի Կենտրոնական Կօմիտէի
Նախագահ՝ Սիմ. Հօվուեան, քարտուղար՝ Լ. Լազրեան։

Դրամական առաքումները ուղղվելու էն Կօմիտէի գանձապահ՝ Յակոբ Ալեքսանեանին։ Կօմիտէի հասցէն. Тифлисъ, Николаевская ул. № 25, кв. 3. Ц. Комит ту 6-ой Ар. Доб. Дружины. (օ.մ.) տո. 79. 3—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատ. Մօսկվայի համալսարանի և ասիստենտ Բեռլինի համալսարանի պրոֆ. Պօզների
Ընդունում է հիւանդներին միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդութիւններով, առաւ. ժամը 10—12, երեկ. ժամը 4—6, Սօլօլակ, Բարիչեվսկայա փող., սեփ. տուն՝ № 1, հրդեհաշէջների բնակատեղիի դիմացը, տելեֆօն 10—58.
տո. (չ. ու. կ.) 806. 50—36

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՋԼՈՒՄԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն, առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՈՏՈՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԷՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամէն օր՝ 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժամ երեկոյեան. Бебутовская 23, тел. 7—92
տո, (ա. օ.) 896. 100—33

ԲԺԻՇԿ
ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը մասնաւորապէս կոկորդի, քթի, ականջի հիւանդութիւններով։
Առաւօտեան ժամը 10—12-ը։
Երեկոյեան » 5—7-ը։
Бебутовская ул. № 26. 3-րդ օրիորդաց գիմնազիայի կողքին։
տո. 959. 50—21

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
(ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՎ. ԱՆ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Այսօր, հինգշաբթի, յունվարի 28-ին
կը ներկայացնէ
I
ՆՇԱՆՎԱԾՆԵՐ
Դրամա, 3 գործ. հեղ. Ալ. Արէլեանի։
II
Հազար եւ մէկ խորամանկութիւն
Արեւելեան կատակ. 1 գործ., թարգմ. Մ. Սամբօլցեանի։
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—օր. Արփենի, տ. տ. Մելիք-Շահնազարեան, Պալեան, Յամիկ, պ. պ. Գաւրօշ, Գալստեան, Երամեան, Մաբութեան, Լազարեան, Խաչիկեան, Յարութիւնեան I, Յարութիւնեան II, Սերժ, և ուրիշներ։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Տեղերի գները 50 կ.—4 կ.։
Ռեժիսսեօր՝ ԱՄՕ-ԽԱՐԱԶԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Տիկ. Վ. Աբովեան և Գաւրօշ
ԱԶԴ.—Հետեւեալ ներկայացումը չորեքշաբթի, փետրվարի 3-ին, կայանալու է Խմբակցութեան ռեժիսսեօր Ամօ-Խարազեանի բենեֆիսը. կը ներկայացվի յայտնի պիէս ԱՐԻՆ։

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նարաբեան
Մասնագէտ (կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան)
Վերադառնալով հանքային ջրերից՝ վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։
Ընդունում է ամէն օր՝ առ. ժ. 1—2. եր. ժ. 4—6.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Բարիչեվսկայա փ. № 1. Հեռախօս 10—58.
(ե.հ.կ.) տո. 634. 100—60

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՕՐԻԱ
ԿԵՕՆՃԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ
Պլոմբ.—ոսկուց, արծաթից, ճարճօրից և այլն։ Ատամի հեռացումը առանց ցաւի։ Արհեստական ատամներ ոսկուց (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործված մեթոդով։
Ընդուն. 9—2 առաւ, 4—7 երեկ. Լերմոնտովսկայա փողոց № 1. Մուտքը պլէխանից։
(ա. օ.) տո. 959. 100—23

ԿՆԱՐՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բարիչեվսկայա 13, տելեֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժական կարիք ունեցող մնայուն (СТАЦІОНАРЪ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղորօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն՝ կանանց հիւանդ ամէն օր՝ ժ. 11—12 առ.։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ն. Ն. Վեասլովսկի
Լ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկի
Ի. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Լ. Ռ. Փիշէր
Լ. Պ. Շահպարոնեանց
Հ. Ն. 742 100 31

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԿՌՈՒՈՂ ԵՐԿԻՐՆԵՐԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

(Ֆինանս-տնտեսական դիտողութիւններ)

III

Առանձնապէս ուշադրութիւն դարձրէք այն տոկոսների վրա, որոնցով կնքվել են պատերազմական պարտքերը։

Սովորաբար, խաղաղ ժամանակներում, կապիտալով հարուստ երկիրներում ներքին ֆինանսական օպերացիաները կատարվում են շատ նպաստաւոր պայմաններում։ Մասնաւորապէս պետական փոխառութիւնները այդպիսի երկիրներում կնքվում են ցածր տոկոսներով։ Բոլորովին հակառակ երեւոյթն ենք գտնում կապիտալով աղքատ երկիրներում։ Այստեղ և պետական փոխառութիւններն են բարձր տոկոսներով կնքվում և նոյն պետութեան արտաքին փոխառութիւններն են աննպաստ պայմաններում կընքվում կապիտալով հարուստ շուկաներում։ Տնտեսապէս յետամնաց երկիրները ամենից շատ շահագործվում են ոչ միայն ապրանքների շրջանառութեան պրօցեսում՝ որպէս արտահանութեան և ներմուծութեան շուկաներ, այլ և կրեդիտային օպերացիաների ժամանակ՝ համաշխարհային բօրսաներում։

Պատերազմի կամ ներքին քաղաքական որեւէ անորոշ ժամանակ փոխվում են վաղեմի նօրմալ յարաբերութիւնները։ Ռիսկը և վարկային ապահովութեան հարցը հերթական է դառնում, բանկերը սեղմվում են, կապիտալի արժէքը բարձրանում է, խակ դրանց հանդէպ աճում են հսկայական չափերով պետութեան ֆինանսական պահանջները։

Բնական է միանգամայն, որ այդպիսի պայմաններում միայն ցածր կուրսերով եւ բարձր տոկոսներով կարող են փոխառութիւններ կնքվել։

Անգլիայում պետական փոխառութիւնները կնքվում էին սովորաբար 2 և $2^1/_2$ տոկոսներով, խակ այժմ նա պատերազմական պարտքեր է անում 3, $3^1/_2$, անգամ $4^1/_2$ տոկոսներով, խակ արտաքին փոխառութիւնը (Ամերիկայում) նոյնիսկ 5%-ով։ Դա միանգամայն անսովոր բան է Անգլիայի համար։

Ֆրանսիայի պետական պարտքերը կընքվում էին խաղաղ ժամանակ 3 և ամենաշատը $3^1/_2$ տոկոսով. խակ պատերազմի ժամանակ նոյն դրութիւնն է ստեղծվել այնտեղ (ներքին և արտաքին շուկաների նկատմամբ), ինչ Անգլիայումն է։

Գերմանական ներքին պարտքերը ունեցել են սովորաբար 3, $3^1/_2$ և 4 տոկոսներ, խակ պատերազմի օրով նա կարողացել է նոյն ներքին փոխառութիւնները միայն 5%-ով (անխտիր բոլոր պարտքերը) կնքել։ Աւստրիականն արդէն աւելի բարձր՝ $5^1/_2$ և նոյնիսկ 6%-ներով։

Ռուսաստանը այն երկիրներից է, որոնց համար մշտական կանոն է բարձր տոկոսներով՝ 4, $4^1/_2$, 5, ոչ սակաւ նաև $5^1/_2$%-ով պարտքեր անել երկրի ներսը և դուրսը։ Առաջին հայեացքից տարօրինակ է թւում, որ տոկոսական այդ սովորական նօրմաները աննշան փոփոխութիւնների են ենթարկվել մեր օրերին՝ պատերազմական պարտքերի դէպքում։ Ռուսական փոխառութիւնների ամենամեծ տոկոսը հասնում է $5^1/_2$-ի, մինչդեռ Աւստրիան՝ կապիտալի բեղերվով Ռուսաստանից յամենայն դէպս ոչ պակաս երկիրը, ամենաքիչը չորս անգամ փոխառութիւն է կնքել 6%-ով. մի բարձր տոկոս, որ մենք վաշխառուական էինք անուանում 1906 թ., երբ Ռուսաստանը հարկադրված կնքեց $2^1/_2$ միլիարդ ֆրանկի խոշոր փոխառութիւնը Պարիզում։

Բայց ինչով բացատրել ռուսական պատերազմական պարտքերի համեմատաբար նպաստաւոր պայմանները։

Մեր կարծիքով՝ Ռուսաստանի ֆինանսական ամուր թիկունքով, շնորհիւ նրա արեւմտեան դաշնակիցների։

Կրեդիտային արտաքին օպերացիաների ամբողջ ծանրութիւնը առ հասարակ բոլոր դաշնակիցների համար՝ վերցրել են իրանց վրա, ինչպէս յայտնի է, Անգլիան և Ֆրանսիան, մանաւանդ Անգլիան։ Այդ հոգացողութեան հիմքը կազմում է, անշուշտ, պատերազմական գործի ընդհանուր շահագրգռութիւնը։ Կանոնաւորելով ռուսական արտաքին վալիւտան և բարձրացնելով րուբլու ընկած կուրսը, դաշնակիցները բաց են թողնում կամ միջնորդում են բաց թողնելու կրեդիտ՝ Ռուսաստանի համար սովորական, ընդունված տոկոսներով։ Այդ արտաքին ամուր նեցուկների վրա յենվում է նաև ռուսական ներքին ֆինանսական աշխարհի վստահութիւնն ու ապահովութիւնը, ինչպէս նկատվում է այդ ցայտուն արտայայտութեամբ ներքին փոխառութիւնների ժամանակ։

Այդպիսի մի ամուր թիկունքից զուրկ է Աւստրիան։ Ճիշդ է, երկու անգամ բաց է թողել նրան Գերմանիան փոքրիկ փոխառութիւններ վաշխառուական պայմաններով։ Բայց մինչև երբ։ Եթէ Գերմանիան «ամենահզօր» է իր Կրուպի «հրաշալիքներով», ապա ֆինանսապէս, կապիտալի առատութեամբ նա, յամենայն դէպս, գերազանցող հակառակորդներ ունի, որոնց մրցութեան դիմանալ անկարող է նա։ Վերջապէս, բացի Աւստրիայից, կայ նաև Թիւրքիա, կայ չքաւոր Բօլգարիա, որոնց փոխառութիւնները ևս հոգալու պարտականութիւն ունի Գերմանիան, եթէ ուզում է պանգերմանիզմի այդ խայտառակ զոհերին շահագործել ըստ հարկին մինչև վերջ։

Այստեղ արդէն ծառանում է մեր առաջ մի վերին աստիճանի ուշագրաւ հարց. ֆինանսական ֆակտօրը չէ՞, արդեօք, որ կոչված է այսուհետև ամենավճռական դերը խաղալու պատերազմի ընթացքում. այդ ֆակտօրը չէ՞, արդեօք, որ մասնաւորապէս Գերմանիայի նկատմամբ անհրաժեշտօրէն պիտի ճակատագրական նշանակութիւն ունենայ։

Հիմք ունենք այդպիսի ձեւակերպութեամբ դնելու հարցը։

Արեւմտեան դաշնակիցները ապահով են ըստ ամենայնի ֆինանսական ճգնաժամերից. բացի մայր երկրի առատ կապիտալներից, ունեն նրանք ազատ հաղորդակցութիւն իրանց բազմաթիւ գաղութների հետ, ուր թաղած ունեն նրանք միլիարդներով կապիտալ և որից օգտվել կարող են հարկ եղած դէպքում։ Ամերիկայի բօրսաները բաց են դաշնակիցների առաջ, ուր կնքել են և կարող են կնքել փոխառութիւններ հարկ եղած չափերով։ Իսկ դաշնակիցների—Անգլիայի և Ֆրանսիայի—ռազմա-ֆինանսական ապահովութիւնը անհրաժեշտօրէն անդրադառնում է նրանց միւս բոլոր դաշնակիցների (Ռուսաստանի, Իտալիայի, Բելգիայի և այլն) վրա, ինչպէս շեշտեցինք մենք վերեւ։

Այդպիսի օժանդակութիւններից զուրկ է խսպառ շրջափակ Գերմանիան։ Նա վարված է իր առանց այն էլ փոքրաթիւ և աղքատ գաղութներից։ Նրա առաջ փակ են կապիտալի շուկաները չէզոք պետութիւնների մէջ։ Այդ հերիք չէ. նա ինքը դեռ ստիպված է իր ներքին՝ արդէն սպառող բեռներով և հսկայական փոխառութիւններով ոչ միայն իր պատերազմական ծախքերը հոգալու, այլ և օգնութեան հասնելու իր դաշնակից վասալներին։

Կրկնում ենք՝ մինչև երբ...

1915 թ. դեկտեմբերին կնքեց Գերմանիան մի նոր՝ 10 միլիարդ մարկի փոխառութիւն, որ պիտի բաւարարէ նրան միայն մինչև 1916 թ. մարտ ամիսը։ Այսպիսով, մինչև 1916 թ. յունվարի 1-ը Գերմանիայի պատերազմական պարտքերը հասնում են 40 միլիարդ մարկի. աւելի քան երկու անգամ շատ՝ ռուսական պատերազմական պարտքերից։ Այդ ահռելի պարտքերի տարեկան վճարումներն ու տոկոսները կազմում են ոչ պակաս, քան 2 միլիարդ և 60 միլ. մարկ։

Ի՞նչպէս և որտեղից պիտի վճարել կարողանայ գերմանական պետական գանձարանը այդ գումարը իր տարեկան բիւջէից։

Այդ ծանրակշիռ հարցն է, որ ամենամեծ չափով քննութեան և սուր խօսերի առիթ է տուել մտածող գերմանացիներին վերջին փոխառութեան ժամանակ։

Այդ մտահոգութեամբ պաշարված՝ շեշտակի հարցեր է ուղղում սօցիալ-դեմօկրատական կենտրօնական օրգան «Vorwärts»-ը գերմանական կառավարութեան. «Որտեղից պէտք է միջոցներ գտնել այդ վիթխարի պարտքերի տոկոսները հոգալու համար։ Ի՞նչպէս գլուխ բերել բիւջէն։ Ի՞նչ պիտի լինի Գերմանիայի ապագայ ֆինանսական վիճակը պատերազմից յետոյ»։

Եւ գերմանական թերթը գալիս է միանգամայն հաւանական եզրակացութեան, որ պետական պարտքերի շարունակական աճումը, հաշմանդամների՝ պատերազմի այդ դժբաղդ զոհերի՝ ծախսերի աւելացումը սպառնում են Գերմանիային ֆինանսական քրախ՝ պատերազմը շարունակելու դէպքում։

Ֆինանսական քրախ,—դա պիտի լինի, մեր կարծիքով, Գերմանիայի տապալման հզօր ֆակտօրներից մէկը։

Ի՞նչ է պատասխանում և ինչով է մխիթարում երկրին գերման կառավարութիւնը յանձին ֆինանսական մինիստրի։

Վերջին (դեկտեմբերեան) փոխառութեան հարցը քննելու ժամանակ մինիստր Հելֆերիխը բացէ ի բաց յայտարարել է, որ 1916 թւականի բիւջէն կարելի է գլուխ բերել միայն նոր հարկեր մտցնելով։ Սա անճարակ մի վիճակ է անշուշտ. սա պետական բեռների սպառման տրագիկ դրութեան անուղղակի մի խոստովանութիւն է, որով սառը ջուր է մաղում գերման կառավարութիւնը ակնկալող ազգաբնակութեան գլխին։

«Հասկանալի է արդեօք կառավարութիւնը, ինչպէս և բայխստագը երկրի առաջ ստանձնած պատասխանատուութիւնը, երբ քամում, մզում են նրանից բոլոր բեռները»—հարցնում է «Vorwärts»-ը։

Բայց գերմանական կառավարութիւնը յիմար չէ այնքան, որ չը կարողանայ պատերազմական աջողութիւնների տիրող մօմենտը ըստ հարկին շահագործել։ Պարտքերի ծանր բեռից ազատվելու համար մինիստր Հելֆերիխը միակ յոյսը որոնում է—գիտէ՞ք ինչի մէջ—պատերազմական կօնտրիբուցիայի մէջ։

Սին խոստումներով և անհիմն ըլլիւզիաներով խաբել իշխամբերատար միւսխներին՝ պատերազմը շարունակել կարողանալու համար։ Դա է Վիլհելմի ներքին քաղաքականութեան վերջին բեցեպտը։ Ենթադրել, որ Գերմանիան ոյժ կունենայ իր դէմ մարտնչող չորս մեծ պետութիւններին ձգել այն դրութեան մէջ, ինչ ունեցել է Ֆրանսիան 1870—71 թ., որպէսզի տասնեակ միլիարդների կօնտրիբուցիա պահանջէ նրանցից,—այդպիսի ենթադրութիւն չի կարող անել ամենախենթ լաւատեսն անգամ ժամանակակից Գերմանիայում։

Յուսանք, որ խաբուսիկ քաղաքականութեան այդ նոր բեցեպտը ևս շուտով կը կորցնէ իր հիպնոսող ոյժը Գերմանիայում։

B. Lucifer

ԽՆՈՒՍԻ ՇՐՋԱՆԸ

Այս շրջանին մէջն է Բին-գեօլը*), Հայաստանի լեռնակազմին պորտը, ուրկէ ծագում կառնեն ամեն ուղղութեամբ երկարաձգուած լեռնաշղթաները։ Անկէ կը սկսին բըղ-

*) Հայերէն Բիւրակն կամ Սրմանց լերինք կոչուած։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔ. ԿՈՄԻՏԷՏԸ

որ կազմված է զինւորացուներին՝ ներկայ պատերազմի ժամանակ զօրքի մէջ կանչելու համար՝ ժամանակամիջոց տալու, և որ հաստատված է Թիֆլիսում մինիստրների խորհրդի առաջադրութեան Բարձրագոյնս 1915 Թ. դեկտ. 6 հաստատութեան հիման վրա, իր գործունէութիւնը բանալով սոյն յունվարի 26-ին, սրանով յայտնում է բոլոր հիմնարկութիւններին և նախաձեռնութիւններին, որոնց աշխատանքը վերաբերում է պետութեան պաշտպանութեան գործին, որ ինքը բացել է խնդիրների ընդունելութիւն այդ հիմնարկութիւնների և հաստատութիւնների կողմից, նրանց պաշտպանութեան համար աշխատող հիմնարկութիւնների ցուցակի մէջ մտցնելու համար։ Խնդիրները պէտք է տալ քաղ. կոմիտէտի նախագահի անունով, այսինքն Թիֆլիսի քաղաքագլխի, մինչև 1916 Թ. յունվարի 30-ը։ Խնդիրների հետ միասին ներկայացվում են. 1) Նախաձեռնութիւնների կողմից, որոնք ամբողջապէս աշխատում են պետութեան պաշտպանութեան համար, վկայականները գործարանային կամ հանքային վերահսկողութեան, կամ ուրիշ, որոնք չեն յարուցի կասկածներ, տրված այդ նախաձեռնութիւնների աշխատանքի տեսակի մասին (կոմիտէտների 35-դ և 39-դ յօդուածների համաձայն) և 2) այն նախաձեռնութիւններից, որոնք չեն պատկանում այդ, կատեգօրիային, բայց պաշտպանութեան տարիքների համար արքունական հիմնարկութիւնների, երկաթուղային ընկ.-ների, ռազմա-արդիւնաբերական կոմիտէտների և զէմստվային ու քաղաքային խորհուրդների պատուէրով, կամ մասնաւոր նախաձեռնութիւնների պատուէրով, նրանց արքունական պատուէրները լրացնելու համար;—հաղորդել տեղեկութիւններ. ա) իրանց կատարելի պատուէրների, որ պետութեան պաշտպանութեան համար են, և այդ պատուէրների արժէքի մասին, որոնք հաստատվում են. կամ պայմանագրերի պատճէններ վկայութեամբ, կամ վկայութեամբը կառավարական հիմնարկութիւնների, գործարանային կամ լեռնային վերահսկողութեան, նաև զօրքին իրեր հայթաթող ռազմարդիւնաբերական կոմիտէտների և զէմստվային ու քաղաքային կոմիտէտների, կամ ուրիշ՝ կասկած չը յարուցող տուեալներով. բ) Նախաձեռնութեան վերջին տարվայ տարեկան շրջանառութեան մասին (ընդհանուր տարեկան արտադրութիւնների արժէքը) և գ) Նախաձեռնութեան բանւորների ընդհանուր թւի մասին և աշխատաւորների թւի մասին, որոնք վարձված են պաշտպանութեան աշխատանքներ կատարելու համար, եթէ դա կարելի է որոշել (Հրահանգի 36-դ, 40-դ և 41-րդ յօդուածներ)։ Այն ձեռնարկութիւնների մասին, որոնք գործել են մի տարուց պակաս, նրանց գործառնութեան մասին տեղեկութիւնները ներկայացվում են այդ ձեռնարկութիւնների ամբողջ գոյութեան ժամանակի համար։ Բ. և գ. կէտերի ցոյց տուած տեղեկութիւնները պէտք է հաստատվեն հարկային, ֆաբրիկային կամ հանքային վերատեսչի վկայութեամբ։ Իսկ եթէ այդպիսի վկայութիւն չը կայ, ուրիշ անկասկած տեղեկութիւններով։ Դրա հետ միասին, ստիպողական լինելու պատճառով, յիշեալ հաստատութիւնները և ձեռնարկութիւնները պարտաւոր են ուղարկել քաղաքային կոմիտէտին մինչեւ ներկայ տարվայ յունվարի 30-ը, ըստ ձևի № 4, կցված կոմիտէտների հրահանգին, անուանական ցուցակը ծառայողների կամ բանւորների առաջին կարգի երկրապահների (ратниковъ ополченія) 1902, 1903, 1904 և 1905 Թ. Թ. կոչի (որոնք ենթակայ են կոչ առաջին հերթի) ամեն մի տարվայ համար առանձին, չորս օրինակ, ցոյց տալով թէ դրանցից որի համար է խնդրվում յետաձգումն։ Այն հաստատութիւնները և ձեռնարկութիւնները, որոնք կը հայթայթեն քաղ. կոմիտէտին վերոյիշեալ յայտարարութիւնները և անուանական ցուցակները մինչև այս յունվարի 30-ը, պէտք է ուղարկեն մի մի ներկայացուցիչ այդ կոմիտէտի նիստին, որ պէտք է կայանայ յունվարի 30-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Թիֆլիս քաղ. վարչութեան I բաժանմունքի բնակարանում, Սերգեևսկայա փող. № 4, բացատրութիւններ տալու համար։

Կոմիտէտի նախագահ, Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեան
Կառավարիչ գործերի՝ Մ. Աթաբէկեան

տո. 84։ 2—1

Թատրոն „Հաւլաբար ԴԱՀԼԻՃ“

Այսօր, հինգշաբթի, յունվարի 28-ին

Հայ դրամա-օպերէտային առաջին դերասանական ընկերակցութիւնը — դարձեալ մէկ—49-դ անգամ կը ներկայացնէ յայտնի

Ասիական ուրախ օպերէտը

Արշին մալ ալան

4 գործ., հեղ. Ուզէիր-Բեգ Հաջիբէգովի, Թարգմ. Ս. Կարապետեանի։

Մասնակցում են օր. Աստղիկ, տ. տ. Սաթենիկ, Սարգսեան, Սօֆիկ, պ. պ. Ալլավերդեան, Բաղդասարեան, Բերոյեան և Ղազարեան։

Սկիզբը $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան

Տեղերի գները 1 ր. 50-ից մինչև 30 կ.։

Խմբի լիազօրներ՝

Բերոյեան, Ղազարեան և Փիրումեան

ԱԶԴ.—Կիրակի, յունվարի 31-ին, վերջին անգամ կը ներկայացվի յայտնի օպերէտ Նա չը լինի—սա լինի. պատրաստվում է «Ալի-Քեարամ» և Ցար. Թումանեանի նոր ինքնուրոյն օպերէտ «Ալը»։

տո. 83. 1—1

խիլ «Եղեմի» գետերը, որոնց ակերուն չափ բանահիւսութիւններ գիտէ ժողովուրդը «Բին-գեօլի» վրայօք։ (Հոն կայրի,—կըսէ ժողովուրդը,—անման փիւնիկ թռչունը։ Հազար-ակերէն (Բին-գեօլէն) մին անմահութիւն կը շնորհէ խմողին. սակայն չի գիտցուիր ո՛ր մէկ ակն է և այլն)։

Մասիսէն յետոյ Բին-գեօլն է, որ երկրի ընդերքներէն ուժգնօրէն դէպի երկինք բարձրացած է, սակայն Մասիսի պէս ծառացած չէ նա, այլ փուլ եկած ու ապա կրկին ու կրկին շարքերով կարծես զայրացած ժայթքումներ տուած է դէպի երկինք։

Այդ բնական վիթխարի փեռեկտումները Բարձր Հայքի ամենաբարձր շրջանը կը կազմեն, ...

. . . և պաշտօնական հեռագիրները կը գրեն՝ «ճանապարհների բացարձակ բացակայութիւն, հետապնդել հակառակորդին ժայռի ի վեր խոր կիրճերով ու ձիւնախառն մրրկի մէջ» խօսքերը։

Այս շրջանը Խնուսի կայմակամութիւնը կը ձևացնէր՝ Էրզրումի վիլայէթին հպատակ։ Խնուս քաղաքը՝ գրեթէ հայկական քաղաք մըն էր 2500 տուն բնակիչներով, ուրուն մօտաւորապէս 1700 տունը հայ էին։ Նմանապէս ամբողջ շրջանի 290 գիւղերէն՝ 60 գիւղը (3000 տուն) անուանի հարուստ հայ գիւղեր էին։

Խնուսի կայմակամութիւնը չորս գիւղախմբերու բաժնուած էր՝ Կարա-չօբան, Կարա-չավուշ, Աէյլամազ, Խարպասօր։

Չը նայած որ Խնուսը Հայաստանի այնքան անծանօթ ծործորներուն մէջ թաղուած էր, տեղացի հայերը՝ իրենց շրջակայ վիճակակից գաւառներու հայերէն աւելի ուսումնասէր և զարգացած էին։ Խնուսցի հայը ճարպիկութեան և աշխոյժութեան շնորհիւ՝ այնքան աւազակաբարոյ քիւրդ աշիրէթներու մէջ թաղուած ըլլալով հանդերձ՝ չէր կասեցներ իր գիւղ ու քաղաքի դպրոցներուն ընթացքը։ Պէտք է խոստովանիլ նաև, որ ամենակայծկլտուն տղաքներ ունէր Խնուսը, որոնք փակել տուին Միացեալ Ընկերութեան դպրոցը, բայց յետոյ հասարակութեան բողոքներուն առաջ ամօթով մնացած էին։

Խնուսի երբ Խնուս-բերդ կամ Խնուս-կալէ կ'ըսուի, ոչ թէ անպատճառ բերդ ունենալուն համար է որ այժմ այդ անունը կը տրուի, այլ հինէն նոյն կցորդ անունը պահած է, ինչպէս Թօփրակ-կալէ (Ալաշկերտ), Մալազկերտ-բերդ, Հասան-կալէ և այլն, զորս տեղացիները շատ անգամ միայն «բերդ» անունով կը յորջորջեն։

Խնուս՝ Էրզրումէն մօտաւորապէս 18 ժամ, Ալաշկերտէն ևս 18, իսկ Բիթլիսէն 30 ժամ հեռի կիյնայ։

Նոյնքան տարածութեան վրայ տեղացած ձիւնին թանձրութիւնը և ձմեռուան սաստկութիւնը հազիւ թէ Հայաստանի ուրիշ բարձրաւանդակին վրայ տիրէ։ Այնպէս որ «մայիսին Բին-գեօլն է քակուեր» (հալչեր) առած է դարձած Միջագետքի հայոց մէջ, որոնք մայիս-յունիսին կը դիտեն Եփրատի յորդումը։

Ահա որպիսի դիրքերու վրայ է, որ կը կռուին այժմ Կովկասի առիւծասիրտ ախոյեանները։ Գաղթական

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Հեղինակաւոր աղբիւրներից հաղորդում են, որ Պետրօգրադի լրագիրների Աթէնքի թղթակիցների տեղեկութիւնները՝ Միջագետքի զօրաճակատի վրա 15,000 գերմացիների երևալու մասին միանգամայն սխալ են։ Մինչև օրս Միջագետքում ոչ մի գերմանական զօրամաս չը կայ։ Ճիշդ է, ֆօն-դէր Գօլց փաշան իր հետ բերել է շատ գերմանական հրահանգիչների, բայց ոչ բնաւ ամբողջ զօրամասեր։ Գօլց-փաշայի հրամանատարութեան ներքոյ կենտրօնացել են 13-դ և 18-րդ զօրաբանակները և, բացի դրանից, առանձին զօրաբաժիններ։

Ռումինական լրագիրները հաղորդում են, որ Թիւրքական գահաժառանգ հռչակվել է սուլթանի կրտսեր եղբայր Վահիդ-Էդինը, իսկ մի ուրիշ վերսիայով՝ սուլթանի քրոջ տղայ Սելիմը։

Օդեսսայի լրագիրներին հաղորդում են, որ Բուկօվինայի զօրաճակատի վրա կատաղի կռիւներ են։ Պրուտի հովիտը դղրդում է մորտիրների ձայնից, որ լսելի է Ռումինիայում։

Բուխարեստի «Ունիվերսալ» լրագիրը հաղորդում է, որ Վիլհէլմ կայսրը երկու օր եղաւ ռումինական սահմանում և մասնակցեց Մեզադիում կայացած զինուորական խորհրդակցութեանը, ուր քննվեց այն հարցը, թէ ինչ պաշտպանողական միջոցներ են անհրաժեշտ Ռումինիայի հանդէս գալու դէպքում։ Անցնելով Սեվերինի մօտով, Վիլհէլմը հեռադիտակով նայեց ռումինական ամրութիւնները և յետոյ Օրշօվում գնացք նստելով մեկնեց Բեռլին։

Ռուսչուկում հրդեհել են այն 10 վագօն նաւթը, որ ուղարկվելու էր Թիւրքիա։

Կ. Պօլսից հաղորդում են Բուխարեստի լրագիրներին, որ Թիւրքաց հանգուցեալ գահաժառանգի բարեկամ Ահմէդ-բէյը կրակել է Էնվէր-փաշայի վրա, երբ վերջինս դուրս էր գալիս զինուորական մինիստրութիւնից, բայց գնդակը վրիպեց. Էնվէրի ադիւտանտը գնդակահարել է կրակողին։

Հեղինակաւոր աղբիւրից տեղեկացնում են, որ Թիւրքերը չեն մասնակցելու Մակեդօնիայում ռազմի գործողութիւններին։ Ամբողջ օսմանեան զօրքը ուղարկվում է Փոքր-Ասիա։

Շվէդական լրագիրներին հաղորդում են, որ Աւստրիայի և Չերնոգօրական արքայազն Միրկօյի միջև տեղի ունեցած բանակցութիւններից յետոյ ընդունվել է Չերնոգօրիայի յետագայ ինքնուրոյնութիւնը այն պայմանով, որ Չերնոգօրիայի մայրաքաղաքը փոխադրվի Սկիւտարի։

«К. Сл.»-ին հեռագրում են, որ Ղադեանի միջնորդութեան համաձայն՝ վերացված է Բեսսարաբիայի շրջանից Թիւրքահպատակ և բուլղարահպատակ հայերին արտաքսելը։

Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, ֆօն-դէր-Գօլց փաշան նշանակվել է բոլոր Թիւրք զօրքերի գեներալիսիմուս։

Սօֆիայում թռուցիկներ են տարածված Ֆերդինանդի և Ռադօսլավօվի դէմ։

«Прав. Вѣстникъ»-ն ընդգծում է, որ ներկայումս, երբ լայն զօրաճակատով Թիւրքերը ետ են շպրտվել Թորթում-գեօլի և Ճորոխի շրջաններից, բնական է, որ մեր յետագայ հարուածն ուղղված էր ծովամերձ շրջաններում մնացած Թիւրքերի դէմ։ Պէտք է կարծել, որ ամբողջ զօրաճակատը, սկսած Սև ծովի ափից մինչև Վան, դէպի Հասան-Կալէ և Խնուս-Կալէ, ազատ է Թիւրքերից։ Վանի լճի հիւսիսային ափում մենք շարունակում ենք ետ մղել Թիւրքերին դէպի արևմուտք և սպառնում ենք Բիթլիսի ճանապարհին։

«Б. В.»-ի ասելով, գերմանական զօրքի մէջ յամառ լուրեր են պտտվում, որ Դվինսկի և Րիգայի զօրաճակատներն են բերվելու մեծաքանակ զօրքեր արևմտեան զօրաճակատից և յետոյ կը սկսվեն վճռական գործողութիւններ Րիգայի և Դվինսկի դէմ։ Արշաւանքներն սպասվում են մարտի սկիզբներին, իսկ մինչև այդ ժամանակամիջոցը ոչ մի վճռական գործողութեան չի ձեռնարկվի։

«Р. Ин.»-ը նկատում է, որ դաշնակիցների աէրօպլանները աւելի են գերազանցում գերմանական երեք տիպի «ցէպպէլիններից»։

Հաղորդում են, որ Նիշում և Կավկում սուինային ընդհարում է տեղի ունեցել գերմանացիների և բօլգարների միջև։

Թիւրքաց 1-ին զօրաբանակն ուղարկվել է Էրզրում։

Սև ծովի ռուսաց նաւատորմը շարունակում է Բօսֆօրի և Անատօլիայի ափերի պաշարումը։

Գերմանիայում գտնվող ռումինական հիւպատոսները յորդորում են ռումիններին վերադառնալ հայրենիք։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Պետրօգրադի Հեռագր. Գործ.)

— o —

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

26 յունվարի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պաշտ.։ Գեր. Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Կովկասեան զօրաճակատի վրա մեզ համար նպաստաւոր կռիւները շարունակվում են։

Սև-ծովում մեր ռազմանաւերը աջողութեամբ ռմբակոծեցին Թիւրքական դիրքերը ծովամերձ շրջանում։

Անատօլիայի ծովափի մօտ մեր ականանաւերը թնդանօթաձգութիւն ունեցան Թիւրքաց ափի մարտկոցների հետ, որոնք ոչ մի վնաս չը պատճառեցին։ Բացի այդ՝ մեր ականանաւերը ենթարկվեցին Թիւրքական մի սուզանաւի անաջող յարձակման։

Մեր հիդրօպլանները ռումբեր նետեցին Զունգուլդակի մօտ մի մեծ շոգենաւի վրա։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՈԼ.—Մեր ականանաւերը, նկատելով Անատօլիայի ծովափի մօտ հակառակորդի սուզանաւին, խոյս ընկան նրա ետևից և սկսեցին ուժեղ կրակ։ Սուզանաւը ապարդիւն տեղն ական բաց թողեց և, սաստիկ ռմբակոծութեան տակ արագութեամբ ընկղմվեց։ Հետևանքը յայտնի չէ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

26 յունվարի

ՊԱՐԻԶ.—Ծովային մինիստրութիւնը պաշտօնապէս հաղորդում է.

Յունվարի 24-ի երեկոյեան անգլիական մի յածանաւ և ֆրանսիական մի ականանաւ, որոնք օժանդակում էին սերբ զօրքի հեռանալուն, Ադրիատիկ ծովում հանդիպեցին թշնամու 4 հակաականանաւի։ Վերջինները, ենթարկվելով ռմբակոծութեան, փախան Կատարրօյի կողմը։

Հետևեալ օրը դաշնակից երկու ռազմանաւերը նորից ենթարկվեցին յարձակման Դուրացցօյի մօտ։ Թշնամու սուզանաւը փորձում էր ջրասուզել անգլիական յածանաւը, բայց ականը չը կպաւ։ Սուզանաւը հետապնդվեց և անկարող եղաւ վերսկսել յարձակումները։

ԱԹԷՆՔ.—Գերմանական և բօլգարական գեներալ-շտաբները վճռել են հեռացնել չէզոք երկրների բոլոր հիւպատոսական գործակալներին Բօլգարիային և Մակէդօնիային սահմանակից շրջաններից, այսինքն Մօնաստիրից և այլ քաղաքներից։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

26 յունվ.

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պաշտ.։ Գեր. Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից։

Րիգայի շրջանում գերմանացիք կրակում էին լայնաբերան թնդանօթներից։ Մեր արտիլերիան աջողութեամբ պատասխանում էր։

Դվինսկի դիրքերի մօտ թնդանօթաձգութիւնն աւելի սաստկացել է։ Մէդմուսկօյէ և Դեմէն լճերի միջև գերմանացիների հետախոյզների մի մեծ խումբ փորձեց մօտենալ մեր խրամատներին, բայց ետ մղվեց մեր հրացանաձգութիւնից։

Գալիցիայում, միջին Ստրիպի զօրաճակատի վրա տեղի ունեցան մի շարք ընդհարումներ հակառակորդի և մեր հետախոյզների միջև։

Ուսէչնօ շրջանում հակառակորդը փորձեց առաջանալ, բայց անաջող։

ՊԱՐԻԶ.—Պաշտօն. հաղորդագրութիւն.

Բելգիայում մեր արտիլերիան աջողութեամբ ռմբակոծեց թշնամու դիրքը Վօրանի մօտ և Ստինստրատէի դէմ փորված խրամատները։ Արտուայում մեր հրետանիների կրակը առաջ բերեց ուժեղ պայթումներ գերմանական զօրագծերի վրա։

Սուազի և Էնի միջև մենք ոչնչացրինք գերմանացիների զինապահեստը։

Շամպանիում մեր լայնաբերան թնդանօթների կրակը առաջ բերեց մեծ հրդեհ։

Մնացած զօրաճակատում թնդանօթաձգութիւնը շարունակվեց։

ՀԱԻՐ.—Բելգիական հաղորդագրութիւն.

Մեր զօրաճակատի զանազան կէտերում տեղի էր ունենում ընդմիջումներով թնդանօթաձգութիւն։ Մեր կրակը ոչնչացրեց թշնամու դաշտային ամրութիւնները։

ՀՌՕՄ.—Իտալական շտաբը հաղորդում է.

Տրէնտինօյում և Կարնիայում շարունակվեց սովորական թնդանօթաձգութիւն։

Իզօնցօ գետի հովտի երկարութեամբ թշնամու արտիլերիան և աէրօպլանները գործում էին եռանդով, ըստ որում մերը ստիպեց լռել թշնամու արտիլերիային և հարկադրեց թշնամու օդագնացներին մնալ մեծ բարձրութեան վրա։

Զագօրա շրջանում մեր օդագնացը կարողացաւ փախուստի դարձնել թշնամու երկու աէրօպլանի։

ԼՕՆԴՕՆ.—Ֆրանսիայից բրիտանական գլխաւոր բանակից տեղեկացնում են, որ Լօօսի շրջակայքում թնդանօթաձգութիւնը երկուստեք շարունակվում է։

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

26 յունվարի

ԼՕՆԴՕՆ.— Րէյտէրի գործակալութեանը հեռագրում են Նիւ-Եօրկից. «Այստեղ ուշադրութիւն են գրաւում ոստիկանութեան խորհրդաւոր գործողութիւնները, որ շաբաթ երեկոյեան և կիրակի օրը կանգնեցնում և խուզարկում էր այն անձանց, որոնք երկաթուղային ստորգետնեայ անցքերով տանում էին պայուսակներ և փաթեթներ։ Կիրակի օրը Բրուկլինի նաւահանգստի պետի խնդրանօք Իստրիվէրի երեք կամուրջի վրա դրվեց ոստիկանական պահակախումբ, որպէսզի խափանէ «Վաշինգտօն» յածանաւի վրա ռումբեր նետելու հնարաւորութիւնը։ Միևնոյն օրը կայացաւ ոստիկանութեան առանձին խորհրդակցութիւնը, որի հետևանքի մասին մերժվեց որևէ տեղեկութիւն տալ»։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ.—«Աս. Պրէսս.»-ը հաղորդում է Վաշինգտօնից. «Պետական քարտուղար Լասինգը յայտնեց, որ Միացեալ-Պետութիւնները շարունակում են «Լուզիտանիայի» վճռի առիթով պնդել իրանց պահանջների վրա, որոնք մանրամասնված են ապրիլի 29-ի, մայիսի 27-ի և յուլիսի 8-ի գրութիւնների մէջ»։

ՊԱՐԻԶ.—Մեծ հանդիսաւորութեամբ թաղվեցին «ցէպպէլինի» վերջին թռիչքի զոհերը իշխանութիւնների և ականաւոր քաղաքական գործիչների ներկայութեամբ։

Ֆինանսների մինիստր Րիբօն հասել է Լօնդօն և զրուցել է Մակկէնի հետ։

Մինիստր նախագահ Բրիանը հինգշաբթի մեկնում է Հռոմ։

ՄՕՍԿՎԱ.—Քաղաքապետը պարտադիր որոշում հրատարակեց, որպէսզի, կենսական մթերքների գները ի չարը գործ դնելուց խուսափելու համար, բոլոր խանութները 1 ռուբլուց աւելի գումարի վաճառքի ժամանակ տան հաշիւ, ճշգօրէն նշանակելով ծախված մթերքը և գները։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Փախստականների աշխատանքը կազմակերպող մասնաժողովը ցանկալի գտաւ մասնակից անել տալ փախստական ընտանիքներին դաշտային աշխատանքներին և առաջարկեց հիմնել ապաստարաններ երեխաների համար և հագուստ ու սպիտակեղէն հայթայթել փախստականներին։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ.—Բերլինից տեղեկացնում են, որ բօլգարական մինիստրների խորհուրդը որոշել է յաւերժացնել Ֆերդինանդի և Վիլհէլմի տեսակցութիւնը Նիշում արձան կանգնեցնելով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

— o —

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

IV

Կեանքի մէջ դժուար լուծելի հանելուկներ շատ կան կամ՝ այսպէս ասած՝ կեանքը հէնց ինքը մի հանելուկ է։

Օրինակ. անցեալ օրը մի պարոն, որի հետ այնքան էլ ծանօթ չէի, առանց սովորական նախաբանի հարցրեց.

— Ի՞նչ ազգի կամ ցեղի են պատկանում Բագուի հայ քահանաները։

Ես զարմացած նայում եմ նրան, ոտքից գլուխ անդրում, իմանալու համար թէ լ ենթէ թէ՞ խելօքի հետ գործ ունեմ։

Ճիշդ ասած, ժամանակը այնպէս է փոխվել, որ խենթը խելօքից, աղքատը հարուստից, տգէտը գիտունից և վերջապէս մարդը անասունից զանազանել դժուար է։

Այ, օրինակ առջեւս կանգնած է մի կին՝ երիտասարդ, առոյգ, սիրուն ու զարդարուն։ Կարծէ՞ք դուշակել, որ վաթսունամեայ մի պառաւ է թաղնված այդ բոլոր արհեստական գեղեցկութեան տակ։

Խօսակից պարոնը երևի գուշակելով իմ միտքը անմիջապէս աւելացրեց.

— Անշուշտ կասէք, որ հայ են։

— Հապա էլ ուրիշ ի՞նչ կարող է լինել հայ քահանան։

— Ա՛, երևի դուք մոռացել էք Պատկանեանի «Ով է հայը» կամ գուցէ չէք էլ կարդացել։

Եւ նա սկսեց ծայրէ ի ծայր արտասանել յիշեալ բանաստեղծութիւնը այնպիսի նուրբ ու գեղեցիկ առոգանութեամբ, որին կարող էին նախանձել մեր արտիստներից շատերը։

Ու աւելացրեց.

— Հայ ազգը նահատակվում է, տանջվում ու տառապում։ Նա զրկվել է ամեն բանից և մեռնում է ցրտից, քաղցից, հիւանդութիւններից։ Ով որ հայ է, օգնում է ինչպէս և ինչով կարող է։ Ուրիշ տեղի քահանաների մասին տեղեկութիւն չունեմ, բայց գիտեմ, որ Թիֆլիսի քահանաներն էլ օգնութեան ձեռք կարկառեցին, ապացուցանելով որ փարաջան նրանց մէջ չէ մեռցրել ազգային ոգին, մարդասիրական զգացմունքները։

— Այո, այդպէս է,—հաստատեցի ես։

— Լաւ, իսկ ի՞նչ են արել Բագուի հայ քահանաները, որոնք մինիստրական եկամուտներ ունեն, որին ապացոյց կարող է ծառայել այն, որ մի քանի տարվայ ընթացքում սեփական տների և շքեղ ապրուստի տէր են դառնում։ Ի՞նչ են արել սրանք, տուե՞լ են մի հատ կոպէկ, արե՞լ են չնչին զոհաբերութիւն, ապացուցե՞լ են, որ հայ են։ Դէհ լուծեցէք այս հանելուկը եթէ կարող էք։ Ցտեսութիւն։

«Լուծեցէք, եթէ կարող էք»։

Սա նման է հոր ձգած խենթի քարին, որին հանելու համար հազար խելօքներ են պէտք։

V

Իսկապէս մարդ չէ իմանում, թէ հրապարակի տէրերը ովքե՞ր են. խելօքնե՞րը թէ՞ խենթերը։

Անկարելի է այդ երկուսին իրարից զանազանել։

Այնու ամենայնիւ, ինչ վերաբերում է Բագուի քահանաների հարցին, ես հրաժարվում եմ հորերից քար հանող խելօքներից մէկը լինել։

. . . .

Իմ համեստ կարծիքով, ով որ կամենում է հանգիստ մնալ թէ այս և այն կեանքում, մանաւանդ մաքուր և պատասխանատւութիւնից ազատ լինել, պէտք է հեռու մնայ թէ ազգային գործերից և թէ ազգային սնդուկներից։

Իսկ սրա համար անհրաժեշտ է խելօք չը լինել։

Ուրիշ բան է խենթ լինել, միշտ հորը քարեր գլորել՝ խելօքներին զբաղմունք մատակարարելու նպատակով։

Կամ աւելի լաւ է և ձեռնտու՝ ոչ այս լինել, ոչ այն, այլ բռնել միջին դիրք, թեքվել այն կողմը, որն ուժեղ է կամ շահաւէտ։

Այ, օրինակ, ձեզ մեր ուսուցիչների մեծ մասը։ Նրանք հոտառութեամբ իմանում են թէ՝ ո՞ր կողմն է ուժեղ և այն կողմը թեքվելով պաշտօն են գտնում։ Մեր յարգելի պատմաբան-հրապարակախօս-դրամատուրգ պ. Լէօն էլ իր տասնեակ տարիների գործունէութիւնը ուրացաւ, «Մշակին» ու նրա խմբագիրներին մի լաւ հայհոյեց և անցաւ ուրիշ բանակի կողմը՝ իր յօբելեանն արդիւնաւոր դարձնելու նպատակով։

Ի՞նչ էք կարծում, վա՞տ արեց։

Եթէ գոյութեան իմաստը լաւ ապրելու մէջ է, ապա ուրեմն կչեռքի ծանր կողմը

Թերթողները աւելի գործնական մարդիկ են և աւելի խելօք, քան նրանք, որոնք յանուն ինչ-որ զառամեալ սկզբունքների մընում են միշտ կարօտ ու աղքատ։

Ուրեմն թող ուրիշները մտածեն ու գըտնեն, թէ ինչ ազգի և ցեղի են պատկանում Բագուի հայ քահանաները։

Ես կամ ու կը մնամ նոյնը և կը շարունակեմ «Օրհնեա, տէր» ասել, երբ կը հանդիպեմ նրանց։

Կրիտիկոս

ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Երևանում, ուր գտնվում է Վան քաղաքի հայ ազգաբնակութեան մեծ մասը, իւրաքանչիւր օր մեռնող գաղթականների թիւը պակաս չէ առնուազն 10—15-ից։

Հիւանդութիւններ խլում են ամեն օր տասնեակներով զոհեր։

Վանի մտաւորականութիւնը իր դժնդակ հարկը արդէն շատ էր տուել մահվան։ Կովկասահայ թերթերն օրն օրին արձանագրեցին Կուլ-օղլեանի, Անէմ-Խաչօյեանի, Մեսրոպ Զանիկեան, Շաքարեան ու Սաֆրաստեան քահանաների և ուրիշ շատերի կորուստը, որոնց մահը Վանի մտաւորականութեան մէջ մեծ բացեր էր թողել արդէն։ Եւ ահա դրանց աւելացան՝ Խորէն քահ. Տէր-Յարութիւնեան, փաստաբան Կարապետ էֆ. Յարութիւնեան բանասէր գրագէտ Խաչիկ Լեոնեան և այլք։

Հէք Կուլ-օղլեան. մահվան կնիքը նրա դէմքին դրոշմվել էր հէնց ճանապարհին։ Հայ մանուկ սերնդի այդ բազմավաստակ դաստիարակն արդէն տկարակազմ էր։ Ճանապարհին պատահեցի նրան. ընչաստպառ ու հևալով հազիւ էր քայլում. «Կուլ-օղլեան,—ասացի,—քեռնց տուն ենք գնում»։ «Այո,—պատասխանեց,—դուք գնում էք, որովհետև առողջ էք. բայց ես չեմ հասնի»։ Եւ յիրաւի, հազիւ թէ Էջմիածին հասած, հիւանդանոցում ընկաւ և էլ վեր չը կացաւ։

Խորէն քահ. Վանի Նորաշէն եկեղեցու ծխատէրն էր, թէև ոչ այնչափ պատրաստված, բայց լուրջ և պատկառելի մի կրօնաւոր և իբրև այդպիսին յարգված ժողովրդից, երկար տարիներ ուսուցիչ էր եղել և ապա քահանայացել։ Երևանում երկար ժամանակ հիւանդ պառկեց, թէև ոտքի ելաւ, բայց չը կազդուրվեց. մահը արդէն դրել էր իր կնիքը նրա դէմքին։ Տեսայ նրան, երբ պատրաստվել էր հայրենիք գնալու. «Օտարութեան օդն ու ջուրը նպաստաւոր չեղան ինձ. զգում եմ, որ չեմ կազդուրվում. գնում եմ հայրենիք, այնտեղ կեանք և առողջութիւն վերստանալու և կամ հակառակ պարագայում հայրենի հողում թաղվելու»։ Եւ այդպէս էլ եղաւ. հազիւ թէ Վան հասած՝ գրկեց հայրենի հողը, որին այնչափ կարօտ էր քաշում բոլոր գաղթականների նման։ Այս մահով Վանի մեռնող քահանաների թիւը 5-ի է հասնում, այսինքն կէսը Վանի ամբողջ քահանաների։ Սոսկում ենք այդպիսի համեմատութիւն ենթադրելու նաև Վանի ընդհանուր հայ ազգաբնակութեան համար։

Կարապետ էֆ. Յարութիւնեան Վանի ինտելիգենտ ույժերից մէկն էր, անդամ Վանի հայոց քաղաքական ժողովի, պարկեշտ ու խղճամիտ փաստաբան. ոչ ոք չէր համարձակում անիրաւ դատի պաշտպանութիւն առաջարկել նրան. նա ոչ միայն չէր ստանձնում, այլ խորհուրդ էր տալիս չը սկսել այդպիսի անհիմն դատ. «Ուրիշ շահամոլ փաստաբաններ,—ասում էր,—գուցէ քաջալերեն ու յուսադրեն քեզ, բայց նրանք իրանց շահը միայն նկատի ունեն, հոգ չանելով որ դու կը կործանվես»։ Այս պատճառով սիրված մի դէմք էր. թիւրք դատաւորներն անգամ յարգում էին նրան, չը համարձակելով նրա հետ մաերմական կապ հաստատել, ինչ որ անում էին ուրիշ փաստաբանների հետ, որոնց շատերը պարզ կաշառի միջնորդներն էին։ Գաղթականութեան միջոցին կորցրել էր իր կնոջը և զաւակներին և մնացել էր ինքը մի աղայի հետ միասին։ Այս կորուստը ճնշող տպաւորութիւն էր թողել նրա վրա, որ շուտով գնաց նրանց ետևից, թողնելով միայնակ խեղճուկ որբին և մի կարևոր պակաս Վանի մտաւորական աշխարհում։

Խաչիկ Լեոնեանի մահը Կուլ-օղլեանի հետ հաւասար մեծ կորուստ էր Վանի համար. նա ուսուցիչ էր ու նաև բանասէր-գրագէտ, ունէր պրպտող և խուզարկու միտք և կարևոր ծառայութիւն էր մատուցել հայ բանասիրական աշխարհին։ Նա խուզարկել էր բազմաթիւ հայ գրչագիրներ, փոշիների ներքևից յայտնաբերել և նիւթեր հաւաքել հայ բանասիրութեան և պատմագրութեան համար, որի՝ Աղթամարի կաթողիկոսների պատմութեան երկն Յ. Իզմիրեանց գրական մրցանակին էր արժանացել։ Կազմել էր նաև գաւառական բառերի մթերք, որ նրա ուրիշ աշխատութիւնների հետ նոյն գրական մրցանակի յանձնաժողովին էր ներկայացված։ «Բիւզանդիոն» լրագրում անյագ հետաքրքրութեամբ էին կարդացվում նրա պատմագրական յօդուածները, որոնց վերջին և փոքրիկ մի նմոյշն էր նրա՝ «Մշակի» № 250-ում (1915 թ.) լոյս տեսած յօդուածը թիւրքական բռնակալութեան և հայ մարտիրոսագրութեան մասին ԺԴ. դարի գրչագիր մատեանների յիշատակարաններից քաղված։ Ունէր շատ ուրիշ յօդուածներ, թղթակցութիւններ, տեղագրական, բանասիրական և ուրիշ գրուածներ ցրված «Բիւզանդիոն», «Աւետաբեր», ամերիկահայ ու Վանի թերթերում, որոնց աշխատակիցն էր։ Նրա վերջին գրուածն եղաւ «Դէտ» ստորագրութեամբ մի նամակ «Մշակի» № 266-ում (1915 թ.), հանրակացարաններում գետեղված գաղթականների և հիւանդանոցների անխնամ դրութեան մասին։ Հէնց ինքը Լեոնեանն էլ ապրում էր մի այդպիսի հանրակացարանում, որովհետև մասնաւոր բնակարան վարձելու նիւթական հնարաւորութիւնից զուրկ էր, ինչ որ շատ ճնշիչ ազդեցութիւն էր թողել նրա հոգեկան դրութեան և ճանապարհորդական յոգնածութիւնից հիւծված նկուն օրգանիզմի վրա։

Չը նայելով որ վերջին յօդուածում հիւանդանոցների դրութեան մասին բողոքախառն շեշտով գրել էր, վերջին անգամ իր ոտքով դիմել էր հիւանդանոց և խնդրել բժշկից ընդունել իրան հիւանդանոցում իբրև հիւանդ։ «Դէ, դու հիւանդ չես,—ասում է բժիշկը,—ոտքի վրա քայլում ես»։ Լեոնեան պնդում է, որ իսկապէս հիւանդ է, ընդունվում և երկու օրից յետոյ մեռնում է։

Հայրենիքից հեռու օտար հողը նրան էլ ծածկեց՝ ուրիշ շատերի նման. արդեօք նա սպասում էր մի այսպիսի անփառունակ վախճանի հայ հարազատների ծոցում. ուր են հապա թիւրքահայ մտաւորականներին օգնող մարմինները. երբ է լինելու նրանց օգնութիւնը, արդեօք այն ժամանակ, երբ նրանք ամենն էլ կամ մեծ մասը կերթան հանդչելու հողի ներքևում, թէ ոչ պահանջում են, որ Լեոնեաններն էլ բահ ու բրիչը ուսերին՝ դուրս գան բանւորական աշխատանք կատարելու և ապրելու, իսկ հակառակ պարագայում ասելու, որ «գաղթականները չեն ուզում աշխատել»։

Երևան — Վանեցի

ՑԱՒՈՏ ԵՐԵՒՈՅԹ

Ուղիղ մի ամիս է, որ Փամբակի շրջանի 4000 փախստականները չեն ստացել հերթական նպաստը։ Ապարադ տարագիրներն աւելի քան զգում են հացի ու կենսական այլ պիտոյքների խիստ պահանջ։

Իսկ նոյն շրջանի «Եղբայրական Օգնութեան» կոմիտէն հաւատարիմ իր ծրագրած սովորութեան՝ շարունակում է պաշտօնական ձևական գոյութիւնը և նոյն սառն ու անտարբեր վերաբերմունքը,

Փակագծի մէջ հարկաւոր է յիշել, որ մօտ երկու ամիս առաջ Քաղաքների Միութեան լիազօր իշխան Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը մեր օրաթերթում լոյս ընծայած իր զեկուցման մէջ՝ շրջանիս փախստականների դրութիւնը համարել է «լաւ», իսկ կոմիտէի գործունէութիւնը «կենդանի ու եռանդուն»...

Բայց փախստականի իրական կեանքի դառն փաստերն աղաղակելով աղաղակում են, որ ոչ արգոյ լիազօրի առաջին տպաւորութիւնների վրա հիմնած «բարեացակամ» զեկուցումը և ոչ էլ նրա, դէպի կոմիտէն ունեցած, անծայր լաւատեսութիւնը մի նշանախեց անգամ չեն կենդանացրել այդ մարմնի կանդաղկոտ ու վարանոտ գործելակերպը և մի կաթիլչափ չեն բարելաւել փախստականների արդի ողբալի կացութիւնը...

Շրջանային «Եղբայրական Օգնութեան» կոմիտէի խնամակալութեան ներքոյ գտնվող չորս հազար գաղթականութիւնը մինչև օրս գոնէ ժամանակին ու բաւարար չափով չէ ստացել մի կտոր չոր հացի սև կոպեկները...

Նպաստների բաշխումը միշտ էլ ուշացել է, միշտ էլ ձգձգվել... Ստացածն էլ չնչին, «գլխից ու պոչից» խուզած, կիսատ ու պռատ...

Կոմիտէի անգործունէութեան ու անտարբերութեան միայն կարելի է վերագրել այն տխուր երևոյթը, որ շատ փախստական կանայք ու երեխաներ, քաղցից ստիպված, դիմում են ամօթալի մուրացկանութեան...

Ցաւալի է, որ գաւառի գաղթականութեան ողբերգական կացութեան ստուերախաղն անգամ չի արտացոլում մեր մամուլում։

Բացի՝ այդ գաւառական իրաղեկ թղթակիցն էլ հնարաւորութիւն չունի բնական գոյներով պատկերացնել թշուառ փախստականի ցաւալի վիճակը։

Չէ որ նրա թղթակցութեան տպագրվելու յաջորդ օրը կը հրատարակվի կոմիտէի հեղինակաւոր ու յաւակնոտ հերքումը... ... «Ամեն ինչ կարգին է», «նպաստն առատ», «փախստականը կուշտ ու գոհ»... «Միայն թղթակիցը դրպարտող, չարախօս» և այլն և այլն...

«Հերքումախեղդ» ու «պարտված» թղթակիցը ստիպված կը լինի ընդ միշտ լռել, «լեզուն իրան քաշել» կամ ապագայ նիւթերի համար օգտվել բացառապէս կոմիտէի «պաշտօնական» տեղեկանքներից և երևոյթին նայել՝ կոմիտէական ակնոցներով...

Ի՞նչ անենք թէ այդ միջոցին շարունակվում է թշուառ փախստականի կենդանի նահատակութիւնը։

Մ. Ղարաքիլիսա — Մ.

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Գեն. Թամամշեան առաջարկել է Քաղ. Միութեան շտապով օգնութիւն հասցնել Խնուսի փախստականներին։ Միութեան կովկասեան կոմիտէն երէկ այնտեղ ուղարկեց բժշկական մի պերսոնալ և 500 ձեռք սպիտակեղէն, թէյ, շաքար։

—

Գեներալ Թամամշեանը Քաղ. Միութեան կովկասեան ճիւղին առաջարկում է Վանի որբանոցը փոխադրել Դիլիջան։

—

Էջմիածնի և նրա շրջանի փախստականների պաշտպանութեան հերթական ծախքերի համար Բագրատ եպիսկոպոսը Քաղ. Միութիւնից խնդրում է 25,000 ր.։

—

1915 թ. նոյեմբերի և դեկտեմբերի ընթացքում Երևանի և Գանձակի նահանգներում եղած փախստականներին բժշկա-սանիտարական օգնութիւն է ցոյց տրվել այս ձևով. աւելացվել է հիւանդանոցների մահճակալների թիւը Ալէքսանդրապօլում մինչև 400, Երևանում մինչև 450, Դիլիջանում 150, Գետաբէկում 90. նոր հիւանդանոցներ են բացված Գանձակի նահ. Գրինֆելդում, Ելենենֆելդում, Գանձակում և Քարվանսարայում, Թիֆլիսի նահ. Ջալալ-օղլում և Եկատերինենֆելդում, Բաթումի շրջ. Բաթումում, Խօփում, Արդւինում, Արդանուչում, Կեդախում, Կօբուլեթում և Խուլօյում. ֆելդշերական կայաններ բացվել են Պարսկաստանում՝ Ջուլֆայում, Հաֆթվանում, Դիլմանում, Ջանիս-չայում, Սէյդավարում. Թիւրքիայում՝ Վանում և այլն։ Առանձին թռուցիկ խմբեր աշխատում են Թիֆլիսում, Քութայիսում, Երևանում, Իգդիրում, Ալէքսանդրապօլում, Վլադիկաւկազում և Ղզլարնում։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

Քաղաքային վարչութիւնը Փօթիում գնել է 40,000 պուդ ալիւր Թիֆլիսի հացթուխների միջև բաժանելու համար։ Իսկ 100,000 պ. ալիւրի գնման մասին բանակցութիւններ են կատարվում։

Անցեալ օրը պարենաւորման բաժնի կառավարիչ քաղ. վարչութեան անդամ Միք. Զարար յայտնեց Շաշկովսկիին, որ անհրաժեշտ է շուտափոյթ Թիֆլիս ալիւր բերել, որովհետև եղած պաշարը սպառվելու վրա է։ Շաշկովսկին անմիջապէս կարգադրութիւն արաւ, որ ճանապարհին եղած բոլոր ալիւրը շտապով Թիֆլիս հասցնվի։

Երէկ Շաշկովսկին մեկնեց Բագու Կովկասի համար 1 միլիոն ր. շաքար գնելու։ Բագուից նա գնալու է հիւսիսային Կովկաս, դարձեալ պարենաւորման գործերի համար։

Քաղաքային Միութեան կովկասեան կոմիտէի լիազօր Խատիսեանին թոյլատրված է կովկասեան գլխաւոր կոմիտէի կողմից տեղական բանկերում 300,000 ր. փոխառութիւն անել Միութեան հաստատութիւնների ծախքերի համար։

Մօսկվայից Թիֆլիս վերադարձած քաղաքային իրաւասու իշխ. Ա. Բեհբութեան քաղաքային վարչութեանը ներկայացրել է կարևոր և ընդարձակ նիւթեր քաղաքային հացթուխարան հաստատելու մասին։

Փոխարքայի կարգադրութեամբ, այն գերմանահպատակները, որոնց թոյլատրված է Կովկասից արտասահման մեկնել, պէտք է գնան Վլադիվօստօկով։

Յունվարի 26-ին Թիֆլիսում ստացվել են հետևեալ մթերքները. ալիւր 5 վագոն, վառելափայտ, 47 վ., գինի 1 վ., բարածուխ 1 վ., փայտեղէն 1 վ. և միրգ 388 պուդ։

Վաղը, ուրբաթ, Գրական-Գեղարվեստական Սալոնի հերթական jour fixe-ը, հայ թատրոնի բեմիսեր և դերասան պ. Սևումեանի բենեֆիսի պատճառով, չէ կայանալու։

Թիֆլիս է եկել Փոխարքայի՝ ներկայանալու Ռուսաստանի սահմաններում ապրող քիւրդ ցեղի գլխաւոր գեն.-մայոր Ալի-Աշրաֆ-աղա-Շամշադինով։ «Зак. Рѣчь»-ի ասելով, Շամշադինով, փաստապէս լինելով ռուսահպատակ քիւրդերի պետ, մեծ ազդեցութիւն ունի նաև սահմանի այն կողմի թիւրքական և պարսկական քիւրդերի վրա։

Կովկասի զինուորական շրջանի գլխաւոր պետ գեն. Վօլսկի մի ամսվայ արձակուրդով մեկնում է Ռուսաստան։ Խօսում են, որ Վօլսկին արձակուրդից յետոյ նոր պաշտօն է ստանալու գործող զօրաբանակում։

Վրաց Բարեգործական Ընկ. Թէլաւում բացել է իր ճիւղը, որ արդէն գործի է ձեռնարկել։

Յունվարի 27-ին Թիֆլիսի բարակներում են մտել հետևեալ հիւանդները. սկարլատինով 6, դիֆտերիտով 2, բծաւոր տիֆով 1, որովայնի տիֆով 6. առողջացել են՝ սկարլատինով 9, դիփտ. 1 և բծաւոր տիֆով 1։ Մնում են՝ սկարլատինով 161, դեֆտերիտով 21, բծաւոր տիֆով 19, որովայնի տիֆով 12, կարմիր քամի 1 և մենգրենով 2։

—

ԲԱԳՈՒ

Բագուի քաղաքագլուխը յայտնում է քաղ. վարչութեան, որ շաքարի գործարանատէրերը, Պարսկաստան շաքար արտահանելու թոյլտուութեան պայմանով, Անդրկովկասի կարիքների համար առաջարկում են 900 հազար պուդ շաքար և շաքարաւազ սակագնով։

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ժողովարանի բեմի վրա յունվարի 26-ին նորից ներկայացվեց «Նա չը լինի, սա լինի» ասիական օպերէտը, թարգմանիչ Կարապետեանի ղեկավարութեամբ։

Թորոսեան ամուսինների հեռանալը խմբից աչքի է զարնում. անսամբլը թուլացել է յանձին խմբագրի և աղախնու դերակատարների, որոնց մէջ Թորոսեան ամուսինները միանգամայն համապատասխան էին և յարմար։

Ժողովարանի դահլիճը դարձեալ լի էր։

Այսօր Արքունական թատրոնում տեղի կունենայ յայտնի երգչուհի Լիպկովսկայայի նախավերջին գաստրօլը. կը տրվի նորից «Տրավիատան»։

Շաբաթ օրը, Արտիստական Ընկերութեան թատրոնում նշանակված է «Տարտօ» ռուս դրամ. խմբի բեմիսեր Տուգանովի բենեֆիսը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԻՆՉ ԱՍԵԼ Է ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

«Քաղաքակրթութիւն» (civilisation) բառը միանգամայն նոր է։ Առաջին անգամ նա երևան եկաւ 1835 թւին ֆրանսիական ակադեմիայի բառարանում։ Այն բացատրութիւնը, որ տալիս է նրան Լիտրէն, բաւական անորոշ է. «Կարծիքների և բարքերի հաւաքումն, որ առաջանում է արդիւնաբերական արուեստների, կրօնի, գեղեցիկ արուեստների և գիտութիւնների փոխազդեցութիւնից»։

Այս որոշումից յետոյ, ինչպէս տեսնում էք, մեր հասկացողութիւնը «քաղաքակրթութիւն» բառի մասին մնաց աւելի մութ քան առաջ։

Սակայն մենք շատ լաւ գիտենք, որ քաղաքակրթութիւն բառը վայրենութիւն բառի հակադիրն է։

Բօռնէօյի և Նոր-Գվինէի բնակիչները քաղաքակրթութիւն չունեն։ Իսկ մենք, ներկայ 1916 թւին, ունենք շատ առաջադիմած քաղաքակրթութիւն։

Բայց և այնպէս մենք կարող ենք փայփայել քաղաքակրթութեան մի որոշ տիպ՝ իդէալ, մի կողմից հեռու վայրենի դրութիւնից, միւս կողմից շատ տարբեր այժմեան մեր քաղաքակրթութիւնից։ Արուեստները, գիտութիւնները, արդիւնաբերութեան, առևտրի զարգացում և, միևնոյն ժամանակ, բացակայութիւն դաժանութեան, իւրաքանչիւր անհատի իրաւունքների յարգանք, թոյլերի համար գթութիւն։ Եւ՝ իրաւ, թւում է՝ պարզ է, որ չի կարող լինել իսկական քաղաքակրթութիւն առանց արդարութեան։

Ենթադրենք մի ազգ, ուր բոլոր անհատները, սկսած մեծից մինչև փոքրը, քաղաքակրթված են բիչ թէ շատ, գիտեն կարդալ, գրել, մտածել։ Եւ թոյլ տանք, որ այդ ազգն ունի ամենուրեք ծաղկեալ դըպրոցներ, ունի գիտութիւններ, որ պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը աւանդում են հմուտ գիտնականները բազմամարդ աուդիտօրիաներին։ Երևակայենք, որ այդ ազգն ունի բնութեան ույժերին իշխած առաջադէմ արդիւնաբերութիւններ, ունի մի երկրագործութիւն, որ հիանալիօրէն շահագործում է հողերը, ունի առևտրական նաւատորմ, որ տանում է հեռու երկիրներ իր արդիւնաբերութեան և հողի բերքերը էժան գնով վաճառելու։ Աւելացնենք, որ այս ու այնտեղ երևան են գալիս մեծ ընդունակութիւններ, որ գեղեցիկ գիրքեր են անում և արուեստի հրաշալի գործեր են ստեղծում։ Մի՞թէ այս է բոլորը։ Մի՞թէ այսքանը բաւական է ազդարարելու համար, որ այդ ազգը հասել է քաղաքակրթութեան գագաթնակէտին։

Ոչ, հարիւր անգամ ոչ։ Բոլոր այդ նիւթական առաջադիմութիւնները բաւական չեն։ Հարկաւոր է նաև բարոյական առաջադիմութիւն, այսինքն արդարութեան պաշտամունք։ Որովհետև եթէ այդ փայլուն ազգի մէջ մի միապետի կամ մի օլիգարխիայի (փոքրամասների իշխանութիւն) բռնակալութիւնը ճնշում է բոլոր ազատութիւնները և ոչնչացնում է բոլոր անհատական ինիցիատիվները, եթէ բոլոր անզօրները ընկճված են զօրաւորների բռնութեան տակ, եթէ այդ առաջադէմ ազգի անդամները մըտածում են ոչնչացնել ուրիշ ազգերի առաջադիմութիւնը, այդ քաղաքակրթութիւն կոչվածն ուրիշ ոչինչ է, եթէ ոչ գիտակցական վայրենութիւն։

Ասում են, որ չինացիները արհամարհական ժպիտով են վերաբերվում եւրօպական արդիւնաբերութեան զարգացմանը և որ նրանք իրանց համեմատական վայրենութիւնը աւելի են գնահատում։ Ինչու։ Որովհետև նրանք ունեն յարգանք դէպի օրէնքները, նախահայրերի պաշտամունքը, որ նրանք ունեն արդարութեան փափագ։ Եւ նրանք գուցէ չեն սխալվում բնաւ, որ իրանց վայրենի դրութիւնը գերադասում են մեր քաղաքակիրթ դրութիւնից։ Եւրօպացին, որ ջերմագին սիրում է պատերազմը, աւելի մօտիկ է վայրենութեան, քան խաղաղասէր չինացին։

Հակառակ իր համալսարանների և իր գործարանների, գործունեայ Գերմանիան, որ ուզում է ճնշել միւս ժողովուրդներին, պակաս քաղաքակրթված է քան անհոգ, ծոյլ Չինաստանը, որ մնում է իր պատի ետևում՝ առանց զերիշխանական նկատումների։

Սակայն ներկայ րօպէին այս գաղափարին են դրեթէ յեղափոխականները։ Այսօր միակ և մեծագոյն պարտականութիւնն է համարվում լինել զինուորական։ Ամբողջ ազգի իդէալն այժմ պատերազմի դաշտն է, և ամեն մի պատկեր, որ հայրենիքի պատկերը չէ, անառողջ է։ Իսկ հայրենիքի պատկերն է կատաղի ատելութեան կամ առ նուազն ճնշման զգացումը միւս հայրենիքների վերաբերմամբ։

Ահա թէ ինչ է դարձրել մեզ գերմանական միլիտարիզմը։

Բայց չը շտապենք։ Ժամանակները դեռ չեն հասունացել ճշմարիտ քաղաքակրթութեան զարգացման համար։ Հարկաւոր է առ ժամանակ կազմակերպել ուժեղ զօրաբանակներ, հիմնել գործարաններ, հետևել Գերմանիայի օրինակին։ Երկար, երկար ժամանակ դեռ գերմանական ոճրագործութիւնները կընկճեցնեն բոլոր երկիրների երիտասարդ մարկանց հոգին։ Երկար, երկար ժամանակ դեռ ուրիշ խնդիր չի գրաղեցնի նրանց բացի վրիժառութիւնից, փոխադարձութիւնից, կոտորածներից և պատերազմական պատրաստութիւններից։ Երկար, երկար ժամանակ դեռ քաղաքակրթութիւն աւված բառը ուրիշ կերպ չի հասկացվի, եթէ ոչ մաւոր և նիւթական ույժերի գործադրութիւնը անվերջ պատերազմների համար։ 1914—1915 թւականները իսկական քաղաքակրթութիւնը յետաձգեցին կէս դարով, գուցէ մի ամբողջ դարով։

Արդեօք իմ ծեր հասակի մարդիկ իրանց կեանքի արևմուտքում կարող են յուսալ, որ կը տեսնեն ուրիշ բան, քան այն, ինչ որ տեսնում են այսօր—նիւթական ույժերի յաղթանակը գիտութեան միջոցով և ազատ մարդերի ճնշումը կոպիտ զօրութեամբ։ Չը գիտեմ, բայց և այնպէս ներելի չէ յուսահատվել։

Անշուշտ յաղթութիւնը վերջ ի վերջոյ պատկանելու է արդարութեանը, իրաւունքին, դեմօկրատիային, ազատութեանը, բայց դրանք ուրիշ կերպ չեն կարող յաղթանակել՝ եթէ ոչ դարձեալ ույժով։ Բայց արդեօք կը հարկադրվեն նրանք խոնարհվել ույժի առջև։

Շարլ Ռիշէ

(La Paix par le Droit)

ԿԵԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Կեանքը Նուխում

Նուխի, 18 յունվարի

Յունվարի 1-ից Նուխում բացվեց ս. Նունէի օրիորդաց պրօգիմնազիան։ Ժողովուրդը մեծ ուրախութեամբ է ողջունում իր միակ օրիորդական միջնակարգ դպրոցի բացումը։ Սակայն պրօգիմնազիան բացվեց զուտ թուրքաբնակ թաղում, մինչդեռ ցանկալի էր բանալ այն՝ քաղաքիս մէջտեղում։ Հետևանքն այն եղաւ, որ ոչ մի հայ հնարաւորութիւն չունի ուղարկելու իր աղջկան միակ պրօգիմնազիան։

Աւազակութիւնը վերջին տարիներս խիստ կերպարանք էր ընդունել։ Դեռ նորերս էր, որ վաճառական Շ. Մուխթարովը երեկոյեան ժամը 8-ին գերվեց իրանց փողոցում և 1000 ր. վճարելուց յետոյ ազատ թողնվեց։ Քաղաքիս Չայ-Ղրաղ կոչված թուրքաց մասում սպանում են մէկ ոստիկանի և երկուսին էլ վիրաւորում ծանր կերպով։ Ջաֆար անունով յայտնի աւազակապետին, որ ահա 10 տարուց աւել է, ինչ սարսափ է ազդել ամբողջ Նուխու վրա, վերջապէս ոստիկանութեան աջողվում է մի քանի օր առաջ սպանել իր երկու ընկեր՝ Ուսարի և Ավդուլ-Սալամի հետ։ Սակայն՝ մնացեալ 4—5 ընկերները կարողանում են ճողոպրել և ազատ մնալ։

Կենսական մթերքները օր ըստ օրէ թանգանում են մեզ մօտ։ Միսը ծախվում է ֆ. 30 կ., հացը՝ ֆ. 4 կ., ձուն՝ 4 կ., իւղը 90 կոպէկ։

Փինհաո

—

Հոգեհանգիստ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկովի յիշատակին

Շուշի, 21 յունվարի

Այսօր երեկոյեան քաղաքային ինքնավարութեան նոր տեղափոխված բնակարանում կատարվեց հոգեհանգիստ Կովկասի նախկին փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկովի յիշատակին։ Հոգեհանգիստը կատարեց նախ ռուս քահանան և յետոյ Ջաւէն վ. հայ հոգևորականներով ու Մարիամեան դպրոցի աշակերտական երգեցիկ խմբով։

Արցախեցի

ՄԱՄՈՒԼ

ԴՈՒՔ Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ Է ԱՆԷՔ ՆԵՐԿԱՅ ՏՕՆԵՐԻՑ ՅԵՏՈՅ

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐԸ ՊԷՏՔ Է ԻՄԱՆԱՅ, ԴԱ ԳԱՂՏՆԻՔ ՉԷ,

որ մարդ երբեք չէ գործադրում այնքան կերակուր և չէ ծանրաբեռնում ստամոքսը այնքան խորտիկներով, որքան մեծ տօներին:

Միլիօնաւոր մարդիկ, որոնք ունեն փորկապութիւն, ստամոքսացում, մայասիլ, ապենդիցիտ, աղիքների ատոնիա և այլն, որոնք երկար ամիսներ ծոմապահութեամբ են անց կացնում, տօներին մոռացութեան են տալիս այդ ամենը, և եթէ նոյն իսկ չեն էլ մոռանում, այնու ամենայնիւ անզօր են գտնվում ծոմ պահել: Ձենք ցանկանում երկար կանգ առնել այդ հարցի վրա, որովհետև շատ թէ քիչ հասկացող և ինտելիգէնտ անձինք իրանք շատ լաւ հասկանում են, որ զանազան տեսակ կերակուրներն ու ոգելից ըմպելիքները, որոնք առատ են գործադրվում, առաջ են բերում լորձաթաղանթի գրգռումն և յետաղայում երևան են գալիս մարսողութեան խանգարումն, փորկապութիւն, ստամոքսացում, աղիքացում և այլն: Մտածեցէք լուրջ կերպով գէթ մի րոպէ, չէ՞ որ դուք եւ ներկայումս ինչ-որ ծանրութիւն էք զգում ձեր ստամոքսի մէջ և մարսողութեան խանգարումն ունէք. դուք այդ բացասել չէք կարող, այլ ընդհակառակը, ինքներդ կը հաստատէք, որ դա մտացածին բան չէ, այլ իրողութիւն է: Ամենքի կողմից ճանաչված և ապացուցված է, որ մարսողութիւնը կանոնաւորելու և փորկապութիւնը բուժելու համար, նոյնպէս և ստամոքսացումի, մայասիլի դէմ միակ արմատական և ուղիղ միջոց համարվում են բացառապէս «ԿԱՏԱԳԷՄՕ» դեղհատիկները: Եթէ ձեզ դեռ յայտնի չէ «ԿԱՏԱԳԷՄՕ» դեղհատիկների ներգործութիւնը, յատուկ խնդրում ենք այդ մասին տեղեկանալ ձեր ծանօթների շրջանում, և մենք հաւատացած ենք, որ կը գտնվեն շատերը, որոնք գործադրել են այդ դեղհատիկները և բժշկվել ծանր տանջանքներից, կամ թէ նոր են սկսել բժշկվել և նկատել «ԿԱՏԱԳԷՄՕՅԻ» բարերար և բուժիչ ներգործութիւնը: Բոլոր այն հիւանդները, որոնք գործ են ածել «ԿԱՏԱԳԷՄՕ» դեղհատիկները, վկայում են, որ հետևանքները միանգամայն հրաշալի են: Պահանջեք բոլոր դեղատներում և դեղավաճառանոցներում բացառապէս «ԿԱՏԱԳԷՄՕ» դեղհատիկները: Մօտակայ դեղատանը չը գտնելու դէպքում խնդրում ենք դիմել անմիջապէս մեզ. Тифлисъ, Эриванская пл., Пушкинская, 3/0 М., лабораторія М. Деламуре. Օտարաքաղաքացիներին ուղարկվում է վերադիր վճարով:

Զգուշացէք յաւակութեամբ վատ և առողջութեան համար վնասակար կեղծումներից ու նմանողութիւններից: Անպայման պահանջէք Մ. Դէլամուրէի «ԿԱՏԱԳԷՄՕ» դեղհատիկները՝ կարմիր բանդէրօլով, մակագրված՝ „Интернаціональное Медико-Фармацевтическое Депо.

(Ա.Հ.Կ.) 13. 10—10

տացել եմ պ. Ս. Մամիկոնեանից, որի հետ զրուցելու ժամանակ ներկայ են եղել Թիֆլիսի միւս հայ օրաթերթի Թղթակից Ա. Մակարեանը և Լևոն Խալաթեանը: Բացի դրանից՝ աչքի առաջ եմ ունեցել նոյն Ս. Մամիկոնեանի ճառը արտասանված եկեղեցում, ինչպէս և պ. պ. Վէյնբերգի, Վ. Տէրեանի, Ալ. Մեսանիկեանի և այլոց ճառերը, որ արտասանվեցին թէ դպրոցի դահլիճում և թէ գերեզմանատանը: Պ. Ս. Մամիկոնեանին համարում եմ հաստատուն աղբիւր այն հիման վրա, որ նա միակն է այժմ, որ կարող է հանգուցեալի մանկութեան ընկերը համարվել, և ես նրա՝ որպէս հեղինակաւոր անձնաւորութեան՝ խօսքերին ինձ թոյլ չը պէտք է տայի կասկածանքով վերաբերվել և ստուգելու կարիք զգալ: Ուստի և նրա ասածները, որ անմիջապէս, նրա ներկայութեամբն իսկ, գրի էի առել, պարտաւոր էի նոյնութեամբ էլ յանձնել ժամուլին ի սեփականութիւն:

Անշուշտ, կարճ ժամանակաւոր հրաներով երբէք չէ կարելի այս կամ այն անձնաւորութեան կենսագրականը տալ առանց թեթև շեղումների և կրճատումների, և եթէ իմ գրութեան մէջ տեղի են ունեցել շեղումներ, որոնց համար ես շատ ցաւում եմ, դրանում մեղաւորը ես լինել չեմ կարող, որովհետև ես նախ և առաջ Լազարեան ճեմարանի սան չեմ եղել, և երկրորդ՝ հանգուցեալի կենսագրութիւնը, պատմական փաստերի վրա հիմնված, տալու դիտաւորութիւնը չեմ ունեցել: Ես տուել եմ այն, ինչ լսել եմ նրա մտերիմներից, ծանօթներից և բարեկամներից, աւելացնելով և՛ իմ սեփական յիշողութիւններս: Թղթակցից, իմ կարծիքով, այս պարագայում, սրանից աւելին պահանջել չի կարելի:

Կարդալով ձեր նամակը, ես մի անգամ էլ տեսվեցի պ. Մամիկոնեանի հետ և այդ հարցի մասին յատուկ խօսակցութիւն ունեցայ: Այս անգամ պ. Մամիկոնեանը եթէ չը համաձայնվեց իմ գրածիս բառացի միտքի հետ, բայց նա չը հաստատեց և՛ ձեր տեսակէտը: Նա ասաց, որ ձեր վրա՝ իբրև բանաստեղծի՝ առաջին ուշադրութիւն դարձնողը և ձեզ հրապարակ քաշողը եղել է ոչ թէ Կ. Կուսիկեանը, այլ այդ «փոքրիկ խմբակը», որի անդամներից մէկն էլ Կ. Կուսիկեանն է եղել: Միւս կողմից՝ նա բացէ ի բաց մերժեց ձեր յայտարարութիւնը, թէ հանգուցեալի համար «հայերէնը մայրենի լեզու չէ եղել, որ շատ ուշ, գրեթէ միայն համալսարանից յետոյ հմտացել է հայոց լեզուի մէջ և միայն ուսուցիչ լինելու ժամանակն է սկսել գրականութեամբ պարապել»:

Պ. Մամիկոնեանը միանգամայն հրաժարվում է ընդունել ձեր այդ յայտարարութիւնը, որովհետև դա համարում է հակասումն պատմական ճշմարտութեան:

Ի վերջոյ իրաւունք եմ համարում հաւատացնել ձեզ, որ իմ յօդուածովս ոչ մի առաւել ձգելու դիտաւորութիւն չեմ ունեցել ձեր՝ աշակերտական նստարանից իսկ բանաստեղծ ճանաչածիդ վրա և եթէ աչքաթող եմ արել այն մանրամասնութիւնները, որոնց դուք էք մէջ բերում («Զառի բաշխի» և այլն), այդ էլ արել եմ նրա համար, որ համարել եմ աւելորդ և հարցին չը վերաբերող:

Իսկ ինչ վերաբերում է այն վիրաւորական դարձուածքներին («ոմն Մ. Ազեան» և այլն), որոնք ձեր նամակում ուղղված էին ինձ, պէտք է միայն ցաւակցութիւնս յայտնեմ: Մ. Ազեան

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ.

Թիֆլիս, 26 յունվարի

«Մշակի» յունվ. 24-ի համարում լոյս տեսած իմ յօդուածի մէջ, որ «Շահեկան գիրքը» վերնագիրն ունէր, ես մի սխալ եմ արել թարգմանողի վերաբերութեամբ:

Ես գրել եմ, որ գիրքը թարգմանել է օրիորդ Տ. Կարապետեանը:

Մինչդեռ այդ գեղեցիկ թարգմանութիւնը ծննդեամբ ռուս շնորհալի տիկ. Ա. Ն. Տէր-Կարապետեանի գործն է:

Տիկինը յայտնի ռուս հեղինակ տիկին Դուբրօվինայի աղջիկն է. գերազանցօրէն տիրապետում է ֆրանսերէն, ռուսերէն և հայերէն լեզուներին: Նա թարգմանել է ռուսերէն հայ հեղինակ Րաֆֆու երկերը և, ինչպէս իմացայ բարեկամից, մինչ այսօր չի հրատարակել հրատարակիչ չունենալու պատճառով: Բենիկ վարդապետ

—

Պատասխան Ց. Ցովհաննիսեանին

Մօսկվա, 18 յունվարի

Յարգելի բանաստեղծ. թոյլ տուէք ինձ ևս հրապարակով ասել ձեզ, որ ձեր գրութիւնը, ուղղված ինձ «Մշակի» № 6-ում, լոկ թիւրիմացութեան արդիւնք է:

Չը գիտեմ ի՛նչ հիմքի վրա դուք վստահացել էք կասկածել, թէ իմ հաղորդած տեղեկութիւնները հանգուցեալ Կ. Կուսիկեանի վերաբերմամբ հաստատուն աղբիւրից չեն: Ես այդ տեղեկութիւնները ամբողջապէս

0—88

ПРИ ГОНОРРЕѢ

въ острой и хронической формѣ. а также ея послѣдствіяхъ съ громаднымъ успѣхомъ примѣняется испытанный въ теченіе долгихъ лѣтъ препаратъ

„АРМАТИНЪ“ А. Я. АКУЛІАНЦА

для внутренняго употребленія. „Арматинъ“ совершенно безвреденъ для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи „Арматина“ не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ. „Арматинъ“ А. Я. Акуліанца вызвалъ на рынкѣ разнаго рода грубыхъ и вредныхъ для организма поддѣлокъ, а потому просятъ г.г. покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать „Арматинъ“ только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка. Цѣна 1 кор. 1 р. 75 к. Продажа въ аптекахъ по рец. вр. Аптекамъ, аптек. складамъ, лечебницамъ и пр. лечебн. учрежд.—скидка на главн. складѣ А. Я. АКУЛІАНЦА. Москва, Уланскій п. 21.

174. (Հ. Կ.)

... (արտաքին) հիւանդութիւն:
Բ. Փ. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ—9½—2 ժ. ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծախկահատ.:
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄԻՆՈՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի կոկորդի քթի հիւանդութ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երիկ., հիւնգ. և ջղաբժ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծախկահատ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄԻՆՈՎԻՉ—6—7 ժ.
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—18

ՅԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐ

КАТАРРЪ ЖЕЛУДКА
ГЕМОРРОЙ
ЗАПОРЪ
ИЗЛѢЧИВАЕТЪ РАДИКАЛЬНО,
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО
ПИЛЮЛИ „КАТАГЕМО“
М. ДЕЛАМУРЕ
ПРОДАЖА ВЪ ЛУЧШИХЪ АПТЕКАХЪ И ВЪ АПТЕКАРСКИХЪ СКЛАДАХЪ.
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ СКЛАДЪ ДЛЯ ВСЕГО КАВКАЗА
ЛАБОРАТОРІЯ М. ДЕЛАМУРЕ ТИФЛИСЪ
ЭРИВАНСКАЯ ПЛ. ПУШКИНСКАЯ 3,
ВЕРХНІЙ ЭТАЖЪ

760. (Հ. Կ.) 50—33

Ուսուցիչներ բարձրագոյն կրթութեամբ պատրաստում են աշակերտ-աշակերտուհիներ գիմնազիաների պատրաստական և I դասարանները մտնելու համար: Ընդունելութեան ժամը 2—4, իսկ կիրակի օրերը առաւօտեան ժամը 10—12: Հասցէն՝ Архивной пер. д. 22, квар. Харазова.
(Ա.Օ.) 73. 5—4

ԲԺՇԿ. ՖԵԼԴՇԵՐ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

բժշկում է որոշ ժամեր՝ և սկզբներ, մասնաւոր ձեռքով և էլեկտրականութեամբ և մի. հիմնաւոր բժշկութիւն սեռական և խոշոր կրծքի, փափուկ ու կոշտ շանկրի, խրոնիկական տրիպերի, ... բժշկութիւն նորագոյն գեղերով ... խորհուրդներ: Եկեղեցի օտար քաղաքների հիւանդներին առաջին կցում եմ ... բժիշկների մօտ և ըստ ցանկութեան՝ ինձ մօտ կազմում եմ օնանի ... (բժշկ. խորհրդակցութիւն): Օտարերկրացիներին ուղարկում եմ խորհուրդներ և ... պէտք ... վճարով: Գաղտնակններին ... Չքաւորներին խորհուրդը ձրի՝ ինձ մօտ: Ընդունելութիւնը ամեն օր 3— ժամը: Հասցէն՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру
А. Г. ЕСАЯНЦУ.

Ինձ մօտ ծախվում են իմ կազմած 1) «Վեներական խոցերի բժշկութեան» ... գինը ... 2) «Փորձ ... բժշկութեան», նրա ... մի ... գինը 50 կ. 3) «Տրիպերի ...» ... 4) «...» ... գին 2 կ., 5) «Բաժին», գ. 10 կ. և ճանապարհի ծախս 20 կ. պէտք:
(Հ. Կ.) 811. 100—76

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՍԱՆԻՏԱՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի
Հիմնված 1880 թ.
(Թիֆլիս, Զօրօնցովի արձանի հանդէպ
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆՈՒՌՈՒՐԳԵԱՆ — 11—12 ժ. վիրաբուժ. ... և

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

1-ԻՆ ՏԱՐԻ ՎԱՆ-ՏՈՍՓ 1-ԻՆ ՏԱՐԻ

Հասարակական, քաղաքական, գրական շաբաթաթերթի:
ԲԱԺԱՆԵԳԻՆՆ Է ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ
Տարեկան 4 ր., կէս տարվան 2 ր. 50 կ., ամսական 40 կ., հատը 10 կ.:
Արտասահմանում՝ տարեկան 15 ֆր., վեցամսվան 8 ֆր.:

«ՎԱՆ-ՏՈՍՓԻՆ» վերաբերեալ նամակները, հեռագիրները և դրամը պէտք է ուղարկել միմիայն խմբագրութեան հասցէով: «ՎԱՆ-ՏՈՍՓ» շաբաթաթերթը ունի իր յատուկ խմբագրական կազմը և որևէ առնչութիւն չունի «Ազգիւրի» և «Տարազի» խմբագրութեան հետ: «ՎԱՆ-ՏՈՍՓԻ» հասցէն՝ Тифлисъ, Головин. пр. 41. Редакція арм. журнала «ВАНЪ-ТОСПЪ». արտասահմանից՝ Rédaction du journal Arménien «VAN TOSP», Russie, Tiflis, Golovinski pr. 41. 68. 5—5

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
„ՄՇՈՅ ՈՂԲԸ“...
Մեներգ դաշնամուրի նուագակցութեամբ:
Խօսքերը բացի հայերէնից նաև ֆրանսերէն թարգմանութեամբ:
Ներդաշնակեց
ԵՂԻՇԷ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ: Գինն է 50 կ.:
Դիմել՝ Москва, Музыкальная торговля В. Бессель и К°. Петровка. կամ հեղինակին՝ Лазаревская Институтъ Восточн. Языковъ. (Օ.Մ.) 72. 3—2

БИЧЪ ЧЕЛОВѢЧЕСТВА ПОБѢЖДЕНЪ

На леченіе хроническаго триппера нужно потерять только 50 минутъ и Вы избавитесь разъ навсегда отъ этого недуга который Васъ мучилъ несколько лѣтъ, подтачивалъ Ваше здоровье, разрушалъ Вашъ организмъ и укорачивалъ Вашу жизнь.

ДАРОВОЙ РЕЦЕПТЪ.

Нужно взять только 2 двойныхъ флакона „рапидъ“ и коробку пилюль разрѣшен. медиц. совѣтомъ за № 1295 и ежедневно теряя на леченіе только двѣ минуты въ теченіе трехъ недѣль будете совершенно здоровы. Въ теченіе пяти лѣтъ изобрѣтенный мною средство „рапидъ“ излечило десятки тысячъ больныхъ и успѣло заслужить громкую извѣстность по всей Россіи и даже заграницей.

Кромѣ того, преимущество моего предложенія заключается въ томъ, что Вы матеріально не рискуете, такъ какъ, если не излечитесь, то по полученіи отъ Васъ анализа мочи, указывающ., что болѣзнь не излечена, я немедленно возвращу Вамъ деньги, затраченныя на покупку моего лекарства.

Такая увѣренность въ благопріятномъ дѣйствіи моего препарата „рапидъ“ основана на четырехлѣтнемъ съ нимъ опытѣ.

За это время тысячи больныхъ пользовались „рапидомъ“, и результатомъ пользованія во всѣхъ случаяхъ было полное излеченіе, на что у меня имѣются доказательства въ видѣ очень многочисленныхъ благодарностей-писемъ. Такіе результаты говорятъ сами за себя и даютъ мнѣ полное право смѣло заявить что случаевъ неизлеченія препаратомъ „рапидъ“ нѣтъ, и каждый больной, употребившій два двойныхъ флакона препарата „рапидъ“ безусловно излечивается, какъ бы болѣзнь долго не продолжалась.

Обращаю вниманіе больныхъ на то обстоятельство, что моя увѣренность въ средствѣ „рапидъ“ и мое обѣщаніе не голословны, въ подтвержденіе чего каждому, выписавшему отъ меня 2 двойныхъ флакона препарата „рапидъ“, я вмѣстѣ съ лекарствомъ высылаю обязательство о возвратѣ денегъ въ случаѣ неизлеченія.

Цѣна за два двойныхъ флакона (полный курсъ леченія) и коробка пилюль 9 руб. Наложен. плат. и съ пересылкой 10 р. Нал. платежъ высылается только по полученіи 3 руб. задатка.

Заказы и требованія адресовать исключительно въ Кавказское отдѣленіе Московской Лабораторіи, М. Деламуре, Тифлисъ ...

отд. 6|М вер ный этажъ.

609. (Կ.) 50—21

Առևտրի եւ Արդիւնաբեր. Միխայլովեան
հանգուցեալ ներքոյ
ՍՌՒԵՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ
ԿՈՒՐՍԵՐ
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԵՐԿՍԵՌ ՍՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
(Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., № 24, տելէֆօն № 9—76.)
Խնդիրների ընդունելութիւնը յունվարի 1-ից: Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ից: Ծրագիրներն ու կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի դիւանատնից:
(Ա. Օ.) 955. 25—24

Типографія „ЭКОНОМІЯ“, Тифлисъ